

Straatgras

Berichten uit het Natuurmuseum Rotterdam
ISSN 0923-9286 jaargang 10 nummer 3 september 1998

NATUUR
MUSEUM
ROTTERDAM

rechtstreeks uit het Durban Natural Science Museum: NATUUR IN DE ZOELOE- CULTUUR

In het kader van de manifestatie South African Seasons die van maart 1998 tot maart 1999 in verscheidene Rotterdamse culturele instellingen plaatsvindt, kwamen we in contact met het Durban Natural Science Museum. Dit natuurhistorische museum (opgericht in 1887) van vergelijkbaar kaliber als 'Rotterdam' heeft speciaal voor het 22e Internationale Ornithologische Congres dat in augustus 1998 in Durban plaatsvond, een tentoonstelling samengesteld met als onderwerp 'Zulus and Nature'. Na afloop van het congres kwam deze expositie beschikbaar. De tentoonstelling, die we NATUUR IN DE ZOELOE-CULTUUR hebben genoemd, bevindt zich momenteel in een container op zee, ergens tussen Durban en Rotterdam, en zal van 13 november 1998 t/m 14 februari 1999 te zien zijn in het Natuurmuseum.

Nguni rund

De tentoonstelling presenteert wilde dieren en planten die van belang zijn in de cultuur van de Zoeloes, een volk dat de Zuid-Afrikaanse provincie Kwazulu-Natal bewoont. Het Nguni rund speelt daarin een hoofdrol: het aantal en de toestand van de kudde is maatgevend voor de eigenwaarde van de Zoeloe-man. Het huisdierras is, als resultaat van duizenden jaren fokken, aangepast aan het harde Zuid-Afrikaanse landschap. Waar andere rundrassen sterven als gevolg van ziekten, droogte en roofdieren, is het

Nguni rund in staat om te overleven. De meer dan 100 kleurvariëteiten ontleen hun naam vaak aan wilde dieren en andere natuurfenomenen uit het landschap waar de runderen grazen. Zo is bijvoorbeeld een rund met een donker lichaam en een witte kop genoemd naar de Afrikaanse visarend (INkwazi) die een zelfde kleurenpatroon vertoont. Het rund dat het hoogste aanzien geniet, is helemaal wit van kleur. Elk kalfje dat wit ter wereld komt, behoorde vroeger automatisch tot de Koninklijke kudde. De even-

INHOUD:

- Dagboek UAE
- Column:
Vakantieparadox
- De Collectiebeheerders
Remko Andeweg
- Nieuws van bureau
Stadsnatuur Rotterdam
- Museumnieuws:
Trouwen in het
Natuurmuseum
Skelet Ramon schoon
Nu te zien:
HET LAND IN DE KRANT
Wetenschapsdag
Burenhulp
DEINSEA 4
Tentoonstellingsagenda

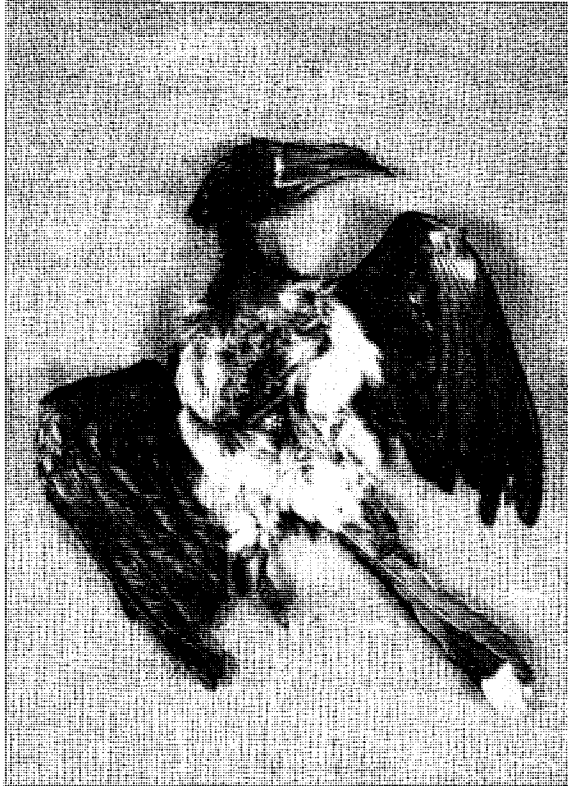
Het Nguni rund speelt een belangrijke rol in de traditionele Zoeloe-cultuur.

(foto: Durban Natural Science Museum)

eens hagelwitte koereiger die van nature altijd in de buurt van Nguni runderen voedsel zoekt, heeft een zelfde Koninklijke status. De witte runderen zijn er zelfs naar genoemd: Inyoni kayiphumuli ('de vogel die nooit rust bij de bewaking van het vee'). Twee opgezette witte Nguni runderen (een koe en een kalfje) vergezeld door opgezette koereigers vormen de blikvangers van deze tentoonstelling.

Schildwachten

Doordat grazend vee talloze insecten en ander klein gedierte opjaagt en ze zo tot een gemakkelijke prooi maakt, zijn ook andere (Afrikaanse) vogelsoorten geassocieerd met runderen en daarmee ook met de Zoeloe-cultuur. Zo zijn de Kaapse kwikstaart en de fluweeldrongo gewaardeerde - door voorouders gestuurde - 'schildwachten' van het vee. Ze genieten daardoor bescherming. Mocht een kwikstaart of een drongo onverhoopt toch om het leven komen, dan volgen ingewikkelde rituelen om de (boze) voorouders te kalmeren.

blindheid. Voor de hamerkop (een reigerachtige vogel) bestaat in de Zoeloe-cultuur een enorm ontzag dat verband houdt met hekserij: een zeer krachtige muthi wordt gemaakt van zijn lichaamsdelen, maar gebruik daarvan is spelen met vuur! Behalve vogels gebruikt men ook

zoogdieren, slangen en planten in de traditionele Zoeloe-geneeskunst. Van alle soorten zijn voorbeelden tentoongesteld.

Hoofdtooien

Tenslotte is er aandacht voor het gebruik van veren voor decoratie. Zoeloe-krijgers droegen uitbundige hoofdtooien van de veren van de hanestaartwidavink, en van het Zoeloe-volk mocht uitsluitend de Koninklijke familie de veren van de blauwe kraanvogel (de nationale vogel van Zuid Afrika) op het hoofd dragen. Het dragen

van de schitterende veren van de purperkuiftoerako was voorbehouden aan Swazi royalty. 🌿

Karkas van een kuiftok
(*Tockus alboterminatus*): het hart, opgelost in water, vormt een liefdesdrank.

(foto: Durban Natural Science Museum)

Traditionele geneeskunst

Een ander aspect dat in NATUUR IN DE

ZOELOE-CULTUUR aan bod komt is de rol van wilde dieren en planten in muthi, de traditionele geneeskunst. Zo gebruikt men de zuidelijke hoornraaf (een soort neushoornvogel) bij de bereiding van een

medicijn ter bestrijding van geïrriteerdheid. Zijn vermalen beenderen worden, als bescherming tegen bliksem, ingewreven in een snede op de schouderbladen. De grote honingspeurder (een zangvogel) wordt gebruikt in magische mengsels om verloren voorwerpen terug te vinden en de ogen van de witwangdwergooruil zijn een probaat middel tegen of ter voorkoming van

Zulus and Nature opgesteld in het International Convention Centre in Durban tijdens het 22^e Internationale Ornithologische Congres.

(foto: Kees Moeliker)